

Združenje za slovensko besedo
Cankarjeva c. 1
1000 Ljubljana

Odprto pismo Javnemu zavodu RTV Slovenija

V Združenju za slovensko besedo – vseslovenskem združenju pisateljev, pesnikov, publicistov in prevajalcev – s skrbjo in strahom spremljamo odzive na intervju dr. Jožeta Možine z gostom dr. Jožetom Dežmanom, predvajan na TVS dne 22. 7. 2018. S skrbjo, ker opazamo procese, ki ogrožajo demokratično kulturo in uničujejo svobodo javnega prostora; in s strahom, ker dogajanje prerašča v gonjo proti dr. Možini, z vidnimi aspiracijami po cenzuri in suspendiranju cenjenega novinarja in nekdanjega direktorja TVS; kot skrajnost, primerna za kazenski pregon, pa se pojavljajo celo grožnje dr. Možini kot osebi.

Menimo, da je bil intervju pripravljen zelo kakovostno in profesionalno. Izhaja iz civilizacijske norme, da je za kritično presojo potrebno slišati tudi drugo, doslej neupoštevano stran (*audiatur et altera pars*). Četudi je bila vsebina izjav dr. Dežmana prej že objavljena v specializiranih študijah in s tega gledišča ni bila nova, je imela široka slovenska javnost tokrat prvikrat priložnost slišati v razumljivo govorico strnjen povzetek raziskav novejšega zgodovinopisja, ki jih je dr. Dežman strnil v tri lapidarne stavke o partizanih: 1) da so pobili več Slovencev kot okupatorjev; 2) da so pobili več neoboroženih kot oboroženih ljudi; 3) da so pobili več ljudi v času po vojni kakor v času vojne.

Ti stavki vsebujejo resnico, ki bi nas morala do dna pretresti in spremeniti naš odnos do slovenske realnosti v celoti; najširšo javnost so povedli k spoznanju, da slovenski narod živi s potvorjeno predstavo o svoji zgodovini in da je bila zgodovinska resničnost vse drugačna. Iz tega spoznanja bi lahko sledili pomembni premiki v vrednotenju nekdanje in sedanje slovenske družbe ter politike. Javni zavod RTV Slovenija bi moral zaznati izjemen družbeni pomen tu posredovanih spoznanj in sporočilo intervjuja dodatno podpreti, tako da bi se v njem izražena spoznanja mogla v slovenski javnosti široko uveljaviti.

Obžalovanja vredno je, da je Javni zavod RTV Slovenija ravnal v nasprotju s pričakovanji demokratične slovenske javnosti. Ne le, da niso sledila dejanja, s katerimi bi zavod RTV sporočilo intervjuja okrepil. Tudi za avtorja, dr. Jožeta Možino, svojega zaposlenega, se zavod ni zavzel, mu spričo grobih napadov ZZB ni izrekel zaupanja, nasprotno: generalni direktor je v odgovoru ZZB nakazal, da bodo v zavodu preučili morebitne nepravilnosti, s čimer se je od dr. Možine posredno

distanciral. Zelo pristransko je ravnala varuhinja pravic gledalcev Ilinka Todorovski, ki s svojim poročilom za mesec julij ni niti toliko počakala, da bi vanj vključila tudi zagovor, ki ga je pripravil dr. Možina, temveč je njegovo obsežno pojasnilo objavljeno v prilogi k njenemu poročilu, s tem pa je komunikacijsko oslabiljeno. In kar je najhuje: protestni »miting« ZZB v Kopru dne 2. 8. 2018, ki je bil že napovedan kot zahteva za rušenje dr. Možine v okviru TVS, so zaradi ekstremistične vsebine domala vsi večji mediji ignorirali; le TVS je o njem poročala istega dne v Odmevih in s tem sama napadla svojega kolega Jožeta Možino – zlasti, ko je prikazala miting tako, kakor da gre za poziv ZZB proti pojavom fašizma (s čimer je bil dr. Možina, sin partizanske družine, medijsko subtilno insinuiran kot simpatizer fašizma s strani lastne ustanove TVS), medtem ko je prispevek v Odmevih hkrati nemoralno zamolčal, da so na mitingu grozili dr. Možini celo z mučenjem.

Po vsem tem smo zelo zaskrbljeni za prihodnost resnicoljubnega govorjenja in poročanja, za usodo resnice v javnem prostoru nasploh. Ali bo resnica – bodisi zgodovinske ali politične ali ekonomske narave – v zavodu RTV Slovenija odvisna od dovoljenja organizacij, kakršna je ZZB, katere predhodniki in nekateri člani so obremenjeni z najhujšimi dejanji proti človečnosti? Ali bodo takšne interesne skupine lahko odločale, kaj bo komu v zavodu RTV dovoljeno in kaj ne? To bi pomenilo polaščanje in zapiranje prostora javne kulture, kar je tembolj nezaslišano, ker nimajo ZZB in njeni somišljeniki nikakršnih stvarnih argumentov zoper dejstva, navedena v oddajah dr. Možine, temveč to počnejo v absolutno protidemokratskem, predmodernem duhu in v bistvu napadajo dejstva s svojimi vrednotami.

S to skrbjo in strahom pozivamo zavod RTV Slovenija, njegovo vodstvo in urednike, da v skladu z zakonom in etičnimi vodili svoje službe ukrepajo v vseh treh vidikih, ki jih ta primer vključuje in izpostavlja:

1. Vsebina problema. Zavod RTV Slovenije naj se zave svojega izjemno velikega zaostanka in deficita na področju obravnav komunistične revolucije oziroma državljanske vojne v Sloveniji. To je tematika, ki po številu človeških žrtev, po neizmernem trpljenju njih in njihovih zatiranih družin, kot tudi po kazensko-pravni razsežnosti storjenih zlodejev ter po pomenu, ki ga je imela revolucija za poznejše družbeno življenje Slovencev, presega vse druge slovenske teme zadnjih stoletij vse do danes. Intervju dr. Možine z dr. Dežmanom je zgolj razgalil pasivnost in nezmožnost zavoda RTV Slovenija na tem obširnem, bolečem in etično pomembnem področju v življenju slovenskega naroda. V tej najbolj boleči temi, kjer je potreba po resnici in katarzi največja, zavod RTV, razen častnih izjem, doslej slovenskemu narodu ni stal ob strani.

2. Avtor oddaje. Od vas pričakujemo, da boste učinkovito in javno zaščitili integriteto dr. Jožeta Možine ter pripoznali etično vrednost njegovih prizadevanj za resnico o komunistični revoluciji na Slovenskem, s katerimi kot eden redkih na tem deficitarnem področju rešuje čast in poslanstvo zavoda RTV Slovenija. Ob tem v javnosti bode v oči, da ste se kot zavod hitro in energično odzvali na incident nad Mojco Dumančič, medtem ko na napade in grožnje dr. Jožetu Možini reagirate mlačno ali se ne odzivate.

3. Javnost. Velik del slovenske javnosti, zlasti osebe in celi segmenti družbe, ki jih je komunistični sistem nekoč zatiral ali jim kratil pravice, se za komaj katero temo zanima tako zelo, kakor za oddaje dr. Jožeta Možine. Obžalovanja vredno je, da zavod RTV Slovenija velike potrebe in želje teh ljudi doslej ni čutil ali vsaj ne dovolj upošteval. V javnosti smo upravičeno imeli občutek, da je Jože Možina s svojimi oddajami vsakokrat prebijal zid uradne politike zavoda in hodil proti toku. Sedanja gonja proti dr. Možini ima prozoren cilj, da se ukine njegovo oddajo Pričevalci in da se mu odvzame dosedanjo dokumentarno tematiko. Vodstvo zavoda in varuhinjo pravic gledalcev Ilinko Todorovski pozivamo, da pri tem *brani naše pravice* do nepristranske besede o novejši slovenski zgodovini. Varuhinja pravic gledalcev RTV naj svojo verodostojnost izkaže z dejanji pravičnosti do žrtev komunizma in njihovih svojcev, ki jih mora kot varuhinja prav tako zastopati kakor člane ZZB. Do vseh, ki plačujejo prispevek, mora zavod izkazati enakovreden odnos.

Vodstvo zavoda RTV Slovenija prosimo, naj se zaveda, da je v službi slovenskega naroda. Pred njegovo zgodovino je odgovorno, da širi besedo resnice in pravice.

Ljubljana, 12. avgusta 2018

Združenje za slovensko besedo

dr. Stane Granda, predsednik